

А. Колісниченко. Концепт «Фастівської культури» у творах Гарта Крейна / А. Колісниченко // Національна ідентичність в мові і культурі: збірник наукових праць / за заг. ред. О. Г. Шостак. – К.: Талком, 2023. – С. 83-85.

Анна Колісниченко

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов і перекладу
факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного
університету
м. Київ, Україна

Концепт «Фастівської культури» у творах Гарта Крейна

XXI століття породило цілу низку оригінальних, самобутніх розвідок, де творчість Гарта Крейна інтерпретується по-новому, вже з позицій засвоєної постмодерністської методології. Мері Бакінгем (Mary Buckingam) трактує творчість поета як «поезію-квест»: Гарт Крейн шукає такий собі Грааль, подорожуючи в минуле та майбутнє крізь простір і час, щоразу повертаючись у початкову точку, що свідчить про циклічність квесту. Пошуки Граалю для поета – це пошуки себе, віри, творчих сил, музи. Концепт поетової Музи для М. Бакінгем постає багатогранним, що вона й намагається цілісно проаналізувати. Оскільки Крейн досягав душевного спокою балансом символів, бо він розумів, що чоловіче й жіноче начала необхідні для творення, то поезію Гарта Крейна варто читати, як вважає дослідниця, поза гендерним принципом. Тому проблема статевої приналежності музи Крейна вирішується декількома способами. По-перше, для продуктивності процесу написання віршів автор і муза повинні бути різностатевими, але, по-друге, муза – це ще й материнське начало. У процесі проходження квесту митець намагається оволодіти свободою, шукаючи в ній спокуту. Цей мотив М. Бакінгем пояснює романтичними традиціями крейнівської поезії. Вона називає Крейна романтиком, який створив романтичний «міф себе» як поета, що страждає заради мистецтва, порівнюючи себе з Фаустом – поетичним чи уявним чоловіком у пошуку знань [1]. Такої ж думки тримається й Пол Джилз: «Крейн обговорює відносини між романтизмом і машинерією, між серцем і краном. – (в оригіналі словесна гра «heart

and crane») [3, p. 31]. У такому потрактуванні творів Крейна є раціональне зерно, зважаючи на вищезгадане твердження А. Тейта про превалювання традицій романтичної поезії в творчості митця.

Варто на темі Фауста чи концепті «фаустівської культури» зупинитись докладніше, з огляду на значення для модерністів концепції Шпенглера. Введені ним поняття «фаустівська культура» і «фаустівська душа» – складові авторської міфологеми потрактування сучасної культури і душі західної людини. В основі цієї міфологеми – культурний та художній феномен доктора Фауста Гете, який у II частині прозірливо передбачив майбутнє Європи. Чим же привабив Крейна середньовічний чорнокнижник, якого він зробив героєм поеми «На честь одруження Фауста і Єлени»? Для Гете безкінечна перспектива фаустівської душі у її «Вічній Жіночності», це «трагічна душа» у світі без Бога та істинної віри, що полишена сама на себе; її прокляття і приреченість – «вічна невирішеність». Цей алюзивний мотив має безпосередній стосунок до Крейна, зважаючи на його сексуальну орієнтацію, потяг до жіночності та сексуальної невизначеності. І ще один важливий момент. Крейн зосередив увагу не так на образі Фауста, як на просторі його існування. Місто, крізь яке ледь не байдуже проходить Фауст Гете, у Крейна – той геоісторичний простір, де осмислюються проблеми фаустівської культури. Бо для американського поета-модерніста Крейна актуальними є питання науково-технічного прогресу, тож і його варіант фаустівської людини постає в оточенні нових культурно-історичних реалій (літаки-грифони, турнікети в метро, хмарочоси й т. д.). Фаустівська модель міста за Крейном – це місто-сонце, місто-сад, місто-печера чи навіть місто-лабіринт. «Це ще не наша імперія, а лабіринт» [2, p. 33], – так про це Крейн пише у поемі «Міст», яка опосередковано підхоплює фаустівські мотиви ранніх творів поета, постаючи концептуальним завершенням ідеї фаустівської культури.

Надзвичайно потужним міфологічним змістом наповнений твір «На честь одруження Фауста й Єлени» (For the Marriage of Faustus and Helen), сама назва якого сигналізує про змішання різноманітних образів, притаманних різним культурам різних часів. Гарт Крейн взяв образ головного героя поезії із відомої легенди про доктора Фауста та літературних творів про нього. Монро Спірс зазначає, що «Гарт Крейн не був обізнаний із «Фаустом» Гете, а лише із твором Крістофера Марло» [5,

р. 33], в якого «могутній маг подібний до Бога», тому й хоче досягти божественної влади, стати повелителем стихій. Ми не поділяємо думку Монро Спірса, що Гарт Крейн знав про Фауста лише з трагедії Крістофера Марло. Текст поеми Крейна містить деталі, що свідчать про його уважне читання твору Гете, про що ми писали вище. Образ головної героїні поет запозичив із давньогрецької міфології, і Єлена для нього – це муза поета. Фауст і є поетом, власне двійником самого Крейна: «Єлена – символ абстрактного «чуття краси», Фауст – символ мене, поетичної та обдарованої людини усіх часів» [2, р. 115].

Як вважає Дороти Мак'Налті (Dorothy McNulty), Крейнів Фауст – символ сучасного науковця, скептика, а Єлена – символ міста-мегаполіса, прихильності якого намагаються домогтись фаусти-скептики [4, р. 31]. На нашу думку, таке тлумачення доволі переконливе, але не зачіпає крейнівський концепт краси, що зумовив ідею вірша. Аллен Тейт, навпаки, вбачає в цій поезії «відповідь культурному песимізму школи Еліота, а поема «Міст» стала ще більш категоричною відповіддю» [6, р. 31].

Список використаних джерел

1. Buckingham M. Gaze toward Paradise: Hart Crane and the poetry of quest / Mary Buckingham. – Durham: Durham University, 2003. – 214 p.
2. Crane H. Complete Poems and Selected Letters and Prose of Hart Crane / Hart Crane. – New York: Garden City, 1966. – xvii, 302 p.
3. Giles P. Hart Crane: The contexts of «The Bridge» / Paul Giles. – Cambridge: Cambridge UP, 1986. – xi, 275 p.
4. McNulty D. A Study of the Influence Affecting Hart Crane/ Dorothy McNulty. – Chicago: Loyola University Press, 1944. – 92 p.
5. Spears M. Hart Crane / Monroe Spears. – Minnesota: University of Minnesota, 1965. – 48 p.
6. Tate A. Reactionary Essays on Poetry and Ideas / Allen Tate. – New York: Scribner`s, 1936. – xii p., 2 I., 3-240 p.